

Na tragu ishoda učenja : kompetencije diplomiranih knjižničara Odsjeka za informacijske znanosti u Osijeku

Petr Balog, Kornelija; Martinović, Ivana

Source / Izvornik: **Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 2010, 52, 1 - 17**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:555232>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-03**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

**NA TRAGU ISHODA UČENJA : KOMPETENCIJE
DIPLOMIраниH KNJIŽNIČARA ODSJEKA ZA
INFORMACIJSKE ZNANOSTI U OSIJEKU**

EDUCATION OUTCOMES : COMPETENCES OF THE LIBRARIANS
GRADUATED FROM THE DEPARTMENT OF THE INFORMATION
SCIENCES IN OSIJEK

Kornelija Petr Balog
Odsjek za informacijske znanosti
Filozofski fakultet Osijek
kpetr@ffos.hr

Ivana Martinović
Odsjek za informacijske znanosti
Filozofski fakultet Osijek
imartinovic@ffos.hr

UDK / UDC 023:378.6:02(497.5Osijek)
Istraživanje / Research paper
Primljeno / Received: 22. 1. 2009.

Sažetak

Ovaj rad prikazuje mišljenja poslodavaca o tome koliko kvalitetno Odsjek za informacijske znanosti u Osijeku uspijeva odgovoriti zahtjevima tržišta i svoje studente tijekom nastavnog postupka poučiti i pripremiti za njihov poziv. Istraživanje je provedeno na širem prostoru Slavonije i Baranje, odnosno među onim ustanovama (prvenstveno visokoškolskim i narodnim knjižnicama) za koje postoje saznanja da zapošljavaju bivše studente Odsjeka za informacijske znanosti u Osijeku.

Predstavljeni rezultati prikupljeni su u sklopu jednogodišnjeg projekta "Sustavni pristup uvođenju ishoda učenja u obrazovanje studenata na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku" (SUPER UNIOS) koji na temeljima postojeće strukture sustava za osiguranje unapređenja kvalitete obrazovanja nastoji definirati i promovirati mjesto kompetencija, a u konačnici, i ishoda učenja u visokoškolskom obrazovanju na osječkom Sveučilištu.

Ključne riječi: ishodi učenja, kompetencije, knjižničari, osiguranje kvalitete, Odsjek za informacijske znanosti u Osijeku, SUPER UNIOS

Summary

This paper presents the employers' opinions on the degree in which the Department of Information Sciences in Osijek manages to meet the market requirements and prepare its students for their future profession. The study presented here was conducted among those institutions in Slavonia and Baranya (primarily academic and public libraries) that are most likely to employ former students of the Department.

The results presented in this paper are part of a one-year project "Systematic Approach to the Introduction of Education Outcomes into the Students' Education at the Jospin Juraj Strossmayer University in Osijek" (SUPER UNIOS). The aim of the project is to define and promote competences as well as learning outcomes as part of the higher education process at the Osijek University using the present structure of the education quality insurance system.

Keywords: education outcomes, competences, librarians, quality insurance, Department of Information Sciences in Osijek, SUPER UNIOS

1. Uvod

Velika reforma visokog školstva i uvođenje studiranja prema Bolonjskom programu¹ (za većinu visokoškolskih ustanova u Republici Hrvatskoj to je bila akademska godina 2005./2006.), u Republici Hrvatskoj označili su početak trajnih promjena i trajnog stremljenja unapređivanju kvalitete studiranja. Mnogostruke promjene (a i problemi vezani uz njih, koji su vrlo brzo počeli opterećivati obrazovne postupke na ustanovama visokog obrazovanja), zatekle su nespремnima mnoge sudionike ovih postupaka. Međutim, unatoč kritikama i mnogim propustima koji se predbacuju poticateljima uvođenja studiranja prema Bolonjskom programu, ova je reforma visokog školstva sa sobom donijela i nekoliko pozitivnih promjena. Među njima bismo u prvom redu istaknuli važnost inzistiranja na postizanju i trajnom održavanju kvalitete obrazovanja na visokim učilištima Republike Hrvatske. Prema tome možemo zaključiti da je s Bolonjskim procesom u područje visokog obrazovanja došao i zahtjev za neprestanim mjerenjem i unapređivanjem kvalitete znanstveno-nastavnog rada.

Budući da je o kvaliteti nastavnog i obrazovnog rada na nekom visokom učilištu iznimno teško govoriti ukoliko nemamo mjerljivih rezultata poučavanja (a pod ovime ne mislimo samo na ocjene koje studenti tijekom studiranja dobiju upisane u svoje studentske knjižice), Bolonjski je proces poučavateljima približio nazive ishodi učenja i kompetencije i potaknuo ih da počnu o njima promišljati. Naime, prije uvođenja 'Bolonje', opisi kolegija na hrvatskim sveučilištima nudili su samo popis tema koje studenti trebaju usvojiti tijekom nastave te oblike izvođenja te nastave (predavanja, seminari, vježbe), a vrlo je malo dokumenata u sebi sadržavalo naznake intelektualnih vještina i osobnih vještina koje su studenti trebali sa sobom ponijeti nakon odslušanog kolegija. Istovremeno, pokazalo se da

¹ Republika Hrvatska potpisala je *Bolonjsku deklaraciju* u svibnju 2001. godine.

su upravo te vještine bile ključne za ono što su nastavnici tijekom studiranja te poslodavci u radnim sredinama od studenata tražili i očekivali da imaju. U svemu je tome postojala neizrečena pretpostavka da će se te vještine razvijati tijekom studiranja, no istovremeno one u nastavnoj dokumentaciji nisu nigdje bile eksplicitno naznačene.² Sveučilišni nastavnici su imali različita očekivanja o vještinama i kompetencijama³ koje studenti trebaju steći po završetku njihovog kolegija, kao i o ishodima učenja⁴ (u obliku intelektualnih vještina i osobnih vještina) koje su studenti trebali steći tijekom studija, no veći je problem bio taj što ta očekivanja nisu bila dokumentirana.

Po potpisivanju Bolonjske deklaracije te usporedo s uvođenjem Bolonjskog procesa u prostor visokog školstva Republike Hrvatske, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa i njemu srodne ustanove ubrzano su djelovale na pripremi zakonske regulative za uspješno provođenje reforme. Tijekom 2005. godine dovršena je prva faza provedbe Bolonjskog procesa, koja uključuje uvođenje sustava jamstva kvalitete, uvođenje dvocikličnog sustava studijskih programa, te priznavanje inozemnih visokoškolskih kvalifikacija sukladno preporukama tzv. *Lisabonske konvencije*.⁵ U zakonske su akte ugrađene razne ključne djelatnosti, od kojih je za nas najvažnija četvrta točka: uspostavljanje nacionalnog sustava praćenja i jamstva kvalitete te promicanje europske suradnje u osiguranju kvalitete.⁶ S tim u vezi najuže su vezane aktivnosti dvaju tijela: Nacionalnog vijeća za visoko

² Jedan od značajnijih projekata na ovu temu je UDACE projekt pod nazivom "Learning Outcomes and Credits in Higher Education" iz 1991. godine. O njemu je više pisano u: Otter, S. Learning Outcomes in Higher Education. // Outcomes, learning and the curriculum : implications for NVQ's, GNVQ's and other qualifications / John Burke, ed. London : Falmer Press, 1995. Str. 273-284.

³ Pod pojmom kompetencija misli se na definirana znanja i vještine koje će student steći tijekom nekog kolegija i/ili studija.

⁴ Pod pojmom ishodi učenja podrazumijevamo sve što se očekuje da student zna, razumije i učini kao rezultat uspješnog dovršetka učenja. To može uključivati demonstraciju znanja, vještina ili vrijednosti. Drugim riječima, pod ishodima učenja podrazumijevamo promjenu do koje je došlo u znanju, vještinama, idejama, spoznajama studenta, a da je nastalo kao rezultat obrazovnog postupka. Autori Wals i Blaze Corcoran daju jednu od opširijih definicija ovog naziva. Oni ishodi učenja opisuju kao kompetentnost integracije, povezivanja, suprotstavljanja i usklađivanja višestrukih pogleda na svijet i potreba da se studente osposobi za hvatanje u koštac s neizvjesnim, slabo definiranim okolnostima i proturječnim normama, vrijednostima, interesima i izgrađivanju stvarnosti. Naglašavaju dinamične kvalitete ili kompetencije studenata (Usp. Wals, A. E. J. ; Peter Blaze Corcoran. Sustainability as an outcome of transformative learning, Education for Sustainable Development in Action, Technical Paper No. 3, in Holmberg, J. and Samuelsson, B. E. (Eds), Drivers and Barriers for Implementing Sustainable Development in Higher Education, Unesco, Paris. Citirano prema: Svanström, Magdalena. Nav. dj. Str. 343.)

⁵ Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region. Lisbon, 1997. [citirano: 2008-08-21]. Dostupno na: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/165.htm>

⁶ Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja: 2005. – 2010. / Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. Zagreb : Ministarstvo, 2005. Str. 36.

obrazovanje (NVVO)⁷ i Agencije za znanost i visoko obrazovanje (AZVO).⁸ Odluka da se kreće s vrednovanjem visokoškolskih ustanova donešena je na sjednici Nacionalnog vijeća za visoko obrazovanje 2007. godine. Nacionalno vijeće za visoko obrazovanje donijelo je godišnji plan vrednovanja⁹ visokih učilišta u Republici Hrvatskoj, te mjerila i smjernice za izradu samoanalize visokih učilišta.¹⁰

S tim u vezi, jedan od preduvjeta provođenja vanjskog vrednovanja visokoškolskih ustanova u Republici Hrvatskoj jest taj da svaka ustanova mora trajno provoditi postupke samoanalize čije će rezultate podastrijeti vanjskim ocjenjivačima. Samoanaliza uključuje samovrednovanje ustanove i sadrži taksativno popisane elemente/mjerila po kojima se samovrednovanje treba provoditi. Taj je postupak dugotrajan i iscrpan, posebice u početnoj fazi, jer uključuje izradu brojnih strateških i ostalih dokumenata visokog učilišta i njegovih sastavnica (Knjižnica, Studentska služba, i sl.). Što se tiče nastavnog postupka i dokumentacije vezane uz njega, očekuje se da svaki kolegij i studij/studijski program imaju jasno oblikovane ishode učenja.

⁷ Nacionalno vijeće za visoko obrazovanje najviše je stručno tijelo koje brine za razvitak i kvalitetu cjelokupnog sustava visokog obrazovanja Republike Hrvatske. Nacionalno vijeće za visoko obrazovanje:

- predlaže i potiče donošenje mjera za unaprjeđenje visokog obrazovanja,
- predlaže projekciju mreže javnih visokih učilišta u Republici Hrvatskoj,
- daje suglasnost na uvjete Rektorskog zbora i Vijeća veleučilišta i visokih škola za stjecanje znanstveno-nastavnih, umjetničko-nastavnih i nastavnih zvanja,
- daje ministru prethodno mišljenje na pravilnike o mjerilima i kriterijima za osnivanje i vrednovanje visokih učilišta i studijskih programa,
- imenuje recenzente i daje mišljenje o osnivanju novih visokih učilišta i studijskih programa,
- **provodi vrednovanje visokih učilišta i studijskih programa te predlaže ministru izdavanje dopusnica,**
- obavlja i druge poslove utvrđene ovim Zakonom i drugim propisima. Vidi: Nacionalno vijeće za visoko obrazovanje [citirano: 2008-08-21]. Dostupno na: <http://www.nvvo.hr/index.php?id=10>.

⁸ Agencija za znanost i visoko obrazovanje (AZVO) zadužena je za rad na provedbi vanjskog vrednovanja visokoškolskih i znanstvenih ustanova te njihovih nastavnih i znanstvenih aktivnosti. Vidi: Agencija za znanost i visoko obrazovanje [citirano: 2008-08-21]. Dostupno na: www.azvo.hr. Agencija se pri vrednovanju pridržava preporuka European Network for Quality Assurance in Higher Education (ENQA) koja u svome dokumentu Standards and Guidelines for Quality Assurance in European Higher Education Area, u poglavlju 1.5 Learning resources and student support propisuje mjere za vrednovanje akademskih knjižnica. Vidi: Standards and Guidelines for quality Assurance in European Higher Education Area [citirano: 2008-08-21]. Dostupno na: http://www.bologna-bergen2005.no/Docs/00-Main_doc/050221_ENQA_report.pdf.

⁹ Prvobitni godišnji plan vrednovanja visokih učilišta pokazao se preambicioznim (za 2008. godinu planirano je vrednovanje 32 ustanove, za 2009. čak 43, a za 2010. 28 ustanova). Prema broju ustanova koje su vrednovane u 2008. godini (iako nismo uspjeli dobiti konačan broj tih ustanova, on je bio daleko ispod planiranog broja), dalo se zaključiti da godišnji plan vrednovanja treba redefiniirati tako da se trenutno taj plan više ne može pronaći na stranicama NVVO-a.

¹⁰ Plan, kriteriji i smjernice, zajedno s ostalim dokumentima vezanim za vrednovanje mogu se pronaći na stranici NVVO-a pod nazivom Dokumenti za vrednovanje VU [citirano: 2009-10-22]. Dostupno na: <http://www.nvvo.hr/index.php?id=14>.

2. Ishodi učenja u visokom obrazovanju u svijetu i Hrvatskoj

Kada se spomene naziv 'ishodi učenja', ne možemo a da ne spomenemo poznatu taksonomiju obrazovnih ciljeva američkog psihologa i pedagoga Benjamina S. Blooma. Prema toj taksonomiji, obrazovni su ciljevi prema svojoj kognitivnoj kompleksnosti svrstani u tri kategorije: kognitivnu, afektivnu i psihomotornu.

Tradicionalno je obrazovanje utemeljeno na kognitivnom učenju, dakle, na teorijskom znanju i njegovoj primjeni. U tom smislu pažnja se posvećivala onome što se zna i razumije, kako se objašnjava, povezuje, primjenjuje, analizira i sintetizira te da iz svega proizađe razumijevanje i vrednovanje naučenog.

Bloomova taksonomija kojom je određeno šest razina u sklopu kognitivne domene učenja – znanje, razumijevanje, primjena, analiza, sinteza i vrednovanje, suvremena je još i danas.¹¹ Međutim, današnje se obrazovanje sve više okreće uključivanju afektivne domene. Bloom i Krathwohl identificirali su razine učenja u sklopu afektivne domene, a to su: oblikovanje stavova, vrijednosti i ponašanja što onoga koji uči uključuje i emocionalno, a ne samo kognitivno kao u tradicionalnom kognitivnom učenju. Tako navedeni autori ističu da je za stručno usavršavanje itekako, uz rad na usvajanju znanja i razvijanju vještina, potrebno raditi na oblikovanju stavova i sustava vrijednosti.¹² Ovdje je zanimljivo spomenuti da je na temelju Bloomove taksonomije napravljen čak i popis glagola s ciljem da se nastavnicima pomogne pri oblikovanju ishoda učenja.¹³

Promjene i preobrazbe u načinu shvaćanja učenja i obrazovanja, za sobom povlače i promjene u dosadašnjim obrazovnim programima. Dosadašnji obrazovni programi temeljeni su na ciljevima, odnosno na znanju koje nastavnik treba prenijeti na studenta, dakle, naglasak se stavljao na perspektivu profesora. Današnji se obrazovni programi, osim spomenutih ciljeva, sve više okreću perspektivi studenta i na taj način nastoje definirati ono što će oni znati, moći činiti ili primijeniti nakon što odslušaju kolegij, dok se perspektiva nastavnika stavlja u drugi plan.

Kerry Shepard ističe da je uloga nastavnika u obrazovanju budućih stručnjaka uključiti ih u sudjelovanje u potrebnoj preobrazbi. U visokom obrazovanju studente se uči činjenici da će oni oblikovati buduće društvo. Oni će razvijati društvene i tehničke sustave, biti najutjecajniji u donošenju odluka, također obrazovati

¹¹ Bloom, B. S. Citirano prema: UCE Birmingham Guide to Learning Outcomes [citirano: 2009-01-10]. Dostupno na <http://www.ssdd.uce.ac.uk/outcomes/#2>. posto20 posto20Bloom's posto20Taxonomy posto20(1956).

¹² Usp. Shepard, Kerry. Higher education for sustainability : seeking affective learning outcomes [citirano: 2008-12-19]. // International Journal of Sustainability in Higher ducation 9, 1(2008), 87-98. Dostupno na: http://www.emeraldinsight.com/Insight_ViewContentServlet_Filename=_published_emeraldfulltextarticle_pdf_2490090106.pdf.

¹³ Na tom su popisu glagoli svrstani u šest kategorija: Znanje, Razumijevanje, Primjena, Analiza, Sinteza i Vrednovanje. Općenito gledano, smatra se da prva kategorija, Znanje, zahtijeva najmanje kognitivnih vještina, a posljednja, Vrednovanje, najviše. Više o tome na: Abilene Christian University. Adams Center [citirano: 2009-10-22]. Dostupno na: <http://www.acu.edu/academics/adamscenter/resources/coursedev/syllabus/verbs.html>.

građane i stručnjake na svim razinama.¹⁴ Ono što studenti uče na fakultetima odnosno načini na koje ih se osposobljava za rad uvelike će utjecati na njihov život. Postavlja se pitanje za što ih to pripremaju programom obuhvaćeni sadržaji visokog obrazovanja.

Neophodno je, dakle, što prije definirati nove prikladne ciljeve visokog obrazovanja u nazivlju ishoda učenja za studente kao i ugraditi odgovarajuća mjerila za provjeru da bi se vidjelo je li se očekivano učenje dogodilo i rezultira li stalnim napretkom.¹⁵ Trenutno su ishodi učenja glavna tema rasprava europskoga visokog obrazovanja i tema su brojnih konferencija od kojih ćemo mi spomenuti samo neke. Godine 2007. u Zürichu je održana međunarodna konferencija pod nazivom "Definiranje i mjerenje ishoda učenja u visokom obrazovanju"¹⁶ na kojoj su stručnjaci iz 30 zemalja i 4 kontinenta raspravljali o ishodima učenja kao novom konceptu učenja te o neodvojivoj povezanosti definiranja i mjerenja ishoda u visokom obrazovanju do 2010. godine. Na konferenciji su iznesene mnoge definicije ishoda učenja s različitih stajališta. Definiranjem ishoda učenja zapravo se želi, ne samo objasniti što oni podrazumijevaju, nego i istaknuti njihovu važnost u sklopu učenja i obrazovanja općenito. Još jedna značajna konferencija na ovu temu s nazivom *Rhetoric or reality: The shift towards learning outcomes in European education and training policies and practices* održala se te iste godine u Solunu u Grčkoj.¹⁷ A o ishodima učenja promišljali su i predmetni stručnjaci iz različitih disciplina poput konferencije iz područja inženjerstva pod nazivom: *Assesment of learning outcomes in engineering conference* na konferenciji održanoj 2008. godine u Londonu u Velikoj Britaniji.¹⁸

Pored konferencija, brojna sveučilišta na svojim stranicama imaju definirane i objavljene ishode učenja. Neka sveučilišta ishodima ne pridaju previše pozornosti, no neka imaju vrlo korisne stranice na tu temu. Primjera radi, Sveučilište u Birminghamu definirajući ishode učenja pristupa na konkretniji i studijskim programima prilagođen način te ističe da su ishodi učenja specifične težnje programa ili modula pisane specifičnim nazivljem. Na tom se Sveučilištu u sklopu studijskih programa opisuje što bi student trebao znati, razumjeti ili moći činiti po završetku određenog programa ili modula. Ishodi učenja razlikuju se od ciljeva učenja po tome što se ishodi prije svega odnose na postignuća onih koji uče, a ne na cjelokupna nastojanja onih koji poučavaju.¹⁹ Neka sveučilišta ishode učenja definiraju

¹⁴ Shepard, Kerry. Nav. dj.

¹⁵ Isto.

¹⁶ Center of Accreditation and Quality Assurance of the Swiss Universities [citirano: 2009-10-22]. Dostupno na: <http://www.oaq.ch/pub/en/documents/Booklet.pdf>.

¹⁷ Više o konferenciji na: CEDEFOP: European Centre for the Development of Vocational Training [citirano: 2009-10-22]. Dostupno na: <http://www.cedefop.europa.eu/etv/News/Default.asp?idnews=2439>.

¹⁸ Assesment of learning outcomes in engineering conference 2008. [citirano: 2009-10-22]. Dostupno na: <http://www.aloe.ac.uk/index.php/conference-2008/>.

¹⁹ Usp. UCE Birmingham. Staff and student Development Department Guide to Learning Outcomes. Nav. dj.

u sklopu šest općenitih razina: kulturni i etički ishodi, matematički ishodi, ishodi načina istraživanja, ishodi rješavanja problema, ishodi govora te ishodi pisanja.²⁰

U Americi i Europi na mnogim su sveučilištima uvedeni ishodi učenja. Na nekim se sveučilištima otvaraju radna mjesta²¹ koja će osiguravati kako uvođenje ishoda učenja u obrazovanje tako i njihovo sustavno provođenje i mjerenje rezultata.

Na razini hrvatskoga visokog obrazovanja, može se reći da su promišljanja o ishodima učenja tek u povojima. Jedan je od hvalevrijednih poticaja onaj Nacionalne zaklade za znanost, visoko školstvo i tehnološki razvoj Republike Hrvatske, koji je 2007. godine pokrenuo financiranje projekata za uvođenje ishoda učenja, prilagodbu regulative i izradu institucijskog vodiča za definiranje mjerljivih ishoda učenja, osposobljivanje nastavnika i visokoškolskog osoblja, reformu studijskih programa te širenje iskustava i dobrih praksi.²²

U sklopu sustava za osiguranje kvalitete u visokom obrazovanju na hrvatskim je sveučilištima tako pokrenuto nekoliko projekata razrade ishoda učenja, njihovoga uvođenja i širenja.²³ Jedan od njih je, kao što se vidi u objasnidbenoj bilješci, jednogodišnji projekt Sustavni pristup uvođenju ishoda učenja u obrazovanje studenata na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku SUPER UNIOS, pokrenut u siječnju 2008. godine.²⁴ Definiranje i promidžba ishoda učenja na nave-

²⁰ Usp. Johnson county Community College Kansas City, Missouri [citirano: 2008-12-19]. Dostupno na: <http://www.jccc.net/home/depts/S00015/site/plan/>.

²¹ South Texas College [citirano: 2008-12-19]. Dostupno na: http://rav4.southtexascollege.edu/hr/jobdocs/admin_exec/704279.htm.

²² Visoko obrazovanje temeljeno na ishodima učenja [citirano: 2008-12-19]. Dostupno na: URL:http://www.nzz.hr/index.php?option=com_content&task=view&id=200&Itemid=105.

²³ To su sljedeći projekti: "Ishodi učenja u interdisciplinarnim studijskim programima INTER-OUTCOMES" – projekt Fakulteta organizacije i informatike u Varaždinu te Fakulteta elektrotehnike i računarstva Sveučilišta u Zagrebu [citirano: 2009-01-10]. Dostupno na: URL: <http://iu.foi.hr/>; Ishodi učenja Stručnog studija strojarstva Tehničkog fakulteta Sveučilišta u Rijeci [citirano: 2009-01-10]. Dostupno na http://www.riteh.hr/nast/novi_progr/str_str/IStSt_strojarstva_NS.pdf; "Ishodi učenja u obrazovanju učitelja i nastavnika" koji se ostvaruje suradnjom Filozofskog fakulteta, Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Sveučilišnog računalnog centra te Centra za istraživanje i razvoj obrazovanja [citirano: 2009-01-10]. Dostupno na <http://domus.srce.hr/iuoun/images/iuoun%20okvir%20za%20svezaiu%201108.pdf>; "Ishodi učenja preddiplomskog sveučilišnog studija brodogradnje" Tehničkog fakulteta Sveučilišta u Rijeci [citirano: 2009-01-10]. Dostupno na: http://www.riteh.hr/nast/novi_progr/sv_br_p/Ishodi_p_sveuc_br.pdf; "Ishodi učenja u visokom obrazovanju građevinskih inženjera – IGI" [citirano: 2009-01-10]. Dostupno na: <http://www.gradri.hr/ishodi-ucenja/>; Cjeloživotno učenje knjižničara : ishodi učenja i fleksibilnost – (CUK). Projekt uz potporu Nacionalne zaklade za znanost, visoko školstvo i tehnološki razvoj RH, zajednički realiziraju Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Odsjek za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Knjižnice grada Zagreba i Hrvatsko knjižničarsko društvo [citirano: 2009-01-10]. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/cuk>; Sustavni pristup uvođenju ishoda učenja u obrazovanje studenata na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku [citirano: 2009-01-10]. Dostupno na: <http://www.unios.hr/kvaliteta/superunios.html>.

²⁴ Detaljnije o samom projektu može se pročitati u: Lončar-Vicković, Sanja. Sustavni pristup uvođenju ishoda učenja u obrazovanje studenata na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku,

denom Sveučilištu ciljevi su toga projekta. Jedan je od važnih očekivanih ishoda projekta razvoj matrice za kvantitativno i kvalitativno mjerenje ishoda učenja. Projektni tim održava radionice za poučavanje nastavnika na fakultetima Sveučilišta. Nastavnici se tako osposobljavaju za definiranje i mjerenje ishoda učenja. Uče kako ishode učenja uklopiti u izvedbene planove kolegija i nastavnih programa. U radionice se ugrađuju europska i svjetska iskustva, primjeri dobre prakse sa Sveučilišta u Osijeku te drugih hrvatskih fakulteta i sveučilišta. Ostvaruje se i suradnja s riječkim sveučilištem koja će rezultirati izdavanjem Vodiča za ishode učenja. Osim nastavnika, ovaj projekt u definiranje poželjnih ishoda učenja uključuje studente i poslodavce. "Ovim projektom planiraju se nadograditi rezultati projekta uvođenja sustava unaprjeđenja kvalitete, podići razinu kvalitete i izvrsnost nastavnika te nastaviti u provedbi prilagodbe procesa studiranja na Sveučilištu u Osijeku potrebama studenata".²⁵

3. Mjerenje ishoda učenja studenata Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Kod planiranja razvoja matrice za definiranje mjerljivih ishoda važno je odlučiti hoće li se procjenjivati (mjeriti) ishodi cijeloga studijskog programa ili ishodi pojedinog predmeta.²⁶ U sklopu Projekta provedene su dvije vrste istraživanja vezane uz ishode učenja – istraživanje mišljenja studenata (od preddiplomskih do doktorskih kandidata) te istraživanje mišljenja poslodavaca o kompetencijama koje studenti sa studija donose na radna mjesta. Na ovom mjestu prikazat ćemo rezultate mjerenja kompetencija Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, nekadašnje Katedre za knjižničarstvo. Navedeno istraživanje provedeno je na razini ishoda cijeloga studijskog programa.

Cilj istraživanja bio je utvrditi do koje su mjere kompetencije stečene tijekom studija bile podudarne s očekivanjima i zahtjevima poslodavaca odnosno radnog mjesta za koje se student pripremao tijekom studija. Budući da su studenti obuhvaćeni ovim istraživanjem bili studenti koji su studij dovršili po tzv. starom programu (prije prelaska na Bolonjski program), ti su studenti diplomirali dvopredmetni studij (najčešće knjižničarstvo u kombinaciji s hrvatskim jezikom i književnošću, ali i pedagogijom, filozofijom, poviješću itd.). Međutim, kako je cilj ovog istraživanja bio istražiti do koje mjere je program nastave iz knjižničarstva Odsjeka za informacijske znanosti pripremio studente za njihov budući poziv, iz

SUPER UNIOS [citirano: 2009-10-22]. // Glasnik Nacionalne zaklade za znanost, visoko školstvo i tehnologijski razvoj RH 3, 9(2008), 2. Dostupno na: <http://www.mefos.hr/cms/mefos/hr/znanost/glasnik/2008/mainColumnParagraphs/01/document/NZZ-glasnik-2008-09.pdf>.

²⁵ Opis projekta Super Unios [citirano: 2008-12-19]. Dostupno na: <http://www.unios.hr/kvaliteta/superunios.html>.

²⁶ Isto.

uzorka su bili isključeni oni studenti koji su, po završetku studija, zaposlenje prošli na nekom drugom mjestu, a ne u knjižnici.

3.1. Metodologija i uzorak

U istraživanje su uključene visokoškolske i narodne knjižnice²⁷ sljedećih osam županija: Koprivničko-križevačke, Bjelovarsko-bilogorske, Sisačko-moslavačke, Vukovarsko-srijemske, Osječko-baranjske, Brodsko-posavske, Požeško-slavonske te Virovitičko-podravске županije. Knjižnice koje su ušle u istraživanje odabrane su na temelju baze podataka o studentima koji su diplomirali na Odsjeku za informacijske znanosti kao redovni ili kao izvanredni studenti te informacijama, ali i pretpostavkama o konkretnim radnim mjestima na kojima su se zaposlili. Iz baze *Portala narodnih knjižnica* (URL:www.knjiznica.hr) tako su odabrane 32 knjižnice na čije su adrese poslani upitnici. Ujedno su s navedenog portala preuzeti podaci za kontakt.²⁸ U istraživanje je bilo uključeno i 14 visokoškolskih knjižnica, uglavnom sa Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.²⁹

Anketiranje je provedeno u drugoj polovici travnja 2008. godine. Svaki je ravnatelj/ica knjižnice prvo kontaktiran telefonski (u dva je slučaja brigu oko ankete preuzela druga osoba iz knjižnice) i obaviješten o provođenju istraživanja te zamoljen za suradnju, nakon čega mu je upitnik poslan elektroničkom poštom. Dakle, za svaku je knjižnicu pojedinačno poslan upitnik nakon obavljenog razgovora s ravnateljem/icom. Nakon ponovljenog kontaktiranja i poziva na suradnju krajem travnja prikupljeno je sveukupno 37 upitnika.

3.2. Instrument

U istraživanju je upotrijebljen anketni upitnik. Upitnik je bio anonimn, međutim, ispitanici su imali mogućnost ostaviti svoje podatke u slučaju da žele biti obaviješteni o rezultatima ankete.

²⁷ Školske knjižnice, u kojima je vjerojatno zaposleno najviše bivših studenata Odsjeka, nisu uključene u ovo istraživanje. Naime, ovim se istraživanjem tražilo mišljenje poslodavca o radu bivših studenata Odsjeka, a školske knjižnice u pravilu zapošljavaju samo jednog knjižničara i tu bismo došli do situacije da bivši student ocjenjuje samog sebe i studentski program koji je završio. Iako su i ti rezultati zanimljivi za temu ishoda učenja, oni su predmet proučavanja nekoga drugog istraživanja koje zahtijeva i poseban, za to koncipiran, upitnik.

²⁸ Narodne knjižnice kojima su poslani upitnici nalaze se u mjestima: Beli Manastir, Belišće, Čazma, Čepin, Dalj, Daruvar, Donji Miholjac, Drenovci, Đakovo, Đurđenovac, Gornji Bogičevci, Ilok, Križevci, Našice, Nova Gradiška, Okučani, Orahovica, Osijek, Petrinja, Pitoča, Pleternica, Požega, Sisak, Slatina, Slavonski Brod, Suhopolje, Valpovo, Vinkovci, Virovitica, Vrpolje, Vukovar, Županja.

²⁹ Anketirane visokoškolske knjižnice nalaze se u sklopu sljedećih visokih učilišta: Medicinski fakultet, Elektrotehnički fakultet, Ekonomski fakultet, Evangeosko-teološki fakultet, Prehrambeno-tehnološki fakultet, Poljoprivredni fakultet, Građevinski fakultet, Katolički bogoslovni fakultet, Pravni fakultet, Strojarski fakultet u Slavanskom Brodu, Učiteljski fakultet, Odjel za matematiku (Knjižnica Odjela za fiziku i Odjela za biologiju u sklopu ove), Filozofski fakultet, Umjetnička akademija. Od navedenih ustanova jedino Evangeosko-teološki fakultet nije u sklopu osječkog Sveučilišta.

Upitnik je imao sveukupno deset pitanja podijeljenih u tri cjeline:

- opći podaci
- znanja i vještine – općenito
- znanja i vještine – ocjena zaposlenih djelatnika.

Kod dijela posvećenog općenitim znanjima i vještinama ispitanici su, između ostalog, upitani da rangiraju sljedeće kompetencije:

- organizacijske vještine
- pretraživanje informacija
- obrada građe (katalogizacija, klasifikacija, predmetna obrada)
- tehnička znanja i vještine (ICT)
- komunikativnost, rad s korisnicima
- sposobnost rada u timu
- strani jezici
- samostalnost u radu i odlučivanju
- digitalizacija građe i kreiranje metapodataka.

U trećem se dijelu tražilo da prema tim kompetencijama koje su ranije rangirali po važnosti, poslodavci ocijene svoje djelatnike, diplomirane studente Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta u Osijeku.

Pored toga, ispitanici su trebali dati svoje odgovore vezane uz mjerila zapošljavanja novih djelatnika te svoju konačnu ocjenu zadovoljstva radom svojih djelatnika, bivših studenata Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta u Osijeku.

Prikupljeni rezultati obrađeni su u računalnom programu Statistica.

3.3. Rezultati

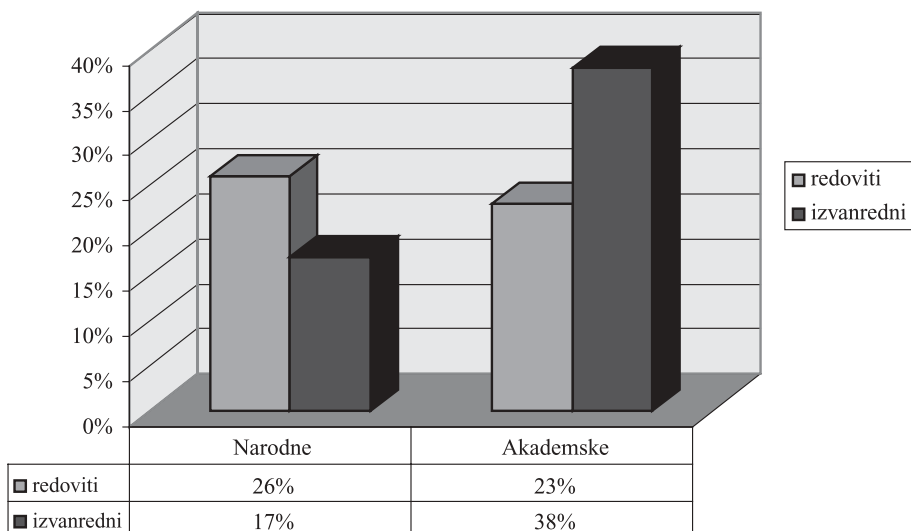
Kao što je već ranije spomenuto, prikupljeno je 37 odgovora (narodne – 23 (62 posto), visokoškolske – 13 (35 posto) i jedna knjižnica s dvojnou funkcijom (2,7 posto). Stupanj odaziva iznosi vrlo dobrih 80 posto – 37 od ukupno 46 anketiranih knjižnica sudjelovalo je u istraživanju (narodne knjižnice (24³⁰ od ukupno 32 knjižnice kojima je upućen upitnik) 75 posto, visokoškolske (13 od ukupno 14 knjižnica koje su anketirane) 93 posto.

Sveukupno 20 knjižnica iz uzorka zapošljava bivše studente Odsjeka. Od toga, 10 knjižnica (27 posto) zapošljava studente koji su bili redoviti studenti, a isto toliko, 10 knjižnica (27 posto) zapošljava studente koji su knjižničarstvo na Filozofskom fakultetu u Osijeku završili kao izvanredni studenti. Slika 1. daje prikaz zapošljavanja studenata prema tipu knjižnice.

Kod skupine pitanja koja su se odnosila na važnost pojedinih kompetencija za poslodavce, ravnatelji obiju vrsta knjižnica davali su slične odgovore, s tom razlikom da su voditelji visokoškolskih knjižnica u pravilu svim kompetencijama davali nešto veću važnost od ravnatelja narodnih knjižnica.³¹ Visokoškolskim je

³⁰ Ovdje smo iznimno ubrojili i Gradsku i sveučilišnu knjižnicu u Osijeku.

³¹ Ravnatelji su po važnosti rangirali 9 kompetencija. Najvažnija je bila označena brojkom 1, najmanje važna brojkom 9.

Slika 1. Zapošljavanje studenata (narodne : akademske)

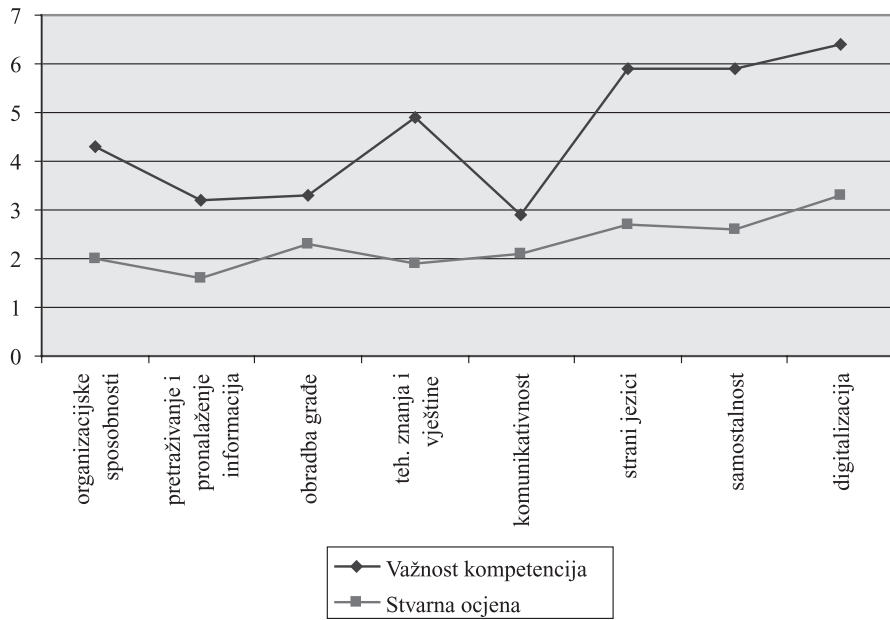
knjižnicama najvažnija kompetencija pretraživanje i pronalaženje informacija (medijan: 2,2), druga po važnosti je obradba građe (2,9), a treća komunikativnost (3,2). Za narodne knjižnice najvažnija kompetencija je komunikativnost (2,9), slijedi ju pretraživanje i pronalaženje informacija (3,2), dok je treća po važnosti obradba građe (3,3). Najmanje važna kompetencija za oba tipa knjižnica odnosi se na znanja i vještine digitalizacije (narodne 6,4; visokoškolske 6,8).

Kod ocjena svojih zaposlenika,³² voditelji visokoškolskih knjižnica opet daju bolje ocjene od ravnatelja narodnih knjižnica. Jedino kod kompetencije pretraživanje i pronalaženje informacija bolju ocjenu daju ravnatelji narodnih (4,4) od voditelja visokoškolskih knjižnica (4,1). Visokoškolske najbolju ocjenu daju komunikativnosti svojih djelatnika (4,9), dok narodne svoju najvišu ocjenu daju upravo pretraživanju i pronalaženju informacija (4,4). Ravnatelji oba tipa knjižnica najniže ocjene daju znanjima iz područja digitalizacije (narodne 2,7; visokoškolske 3).

Slika 2. daje usporedbu važnosti kompetencija za ravnatelje narodnih knjižnica te njihovu stvarnu ocjenu tih kompetencija kod svojih djelatnika, bivših studenata Odsjeka. Niži rezultati označavaju bolju ocjenu. Prema prikazanim rezultatima razvidno je da su ravnatelji svoje djelatnike bolje ocijenili po svim točkama s tim da je statistički značajna razlika (pri razini signifikantnosti od 5 posto) primijećena za dvije kompetencije:

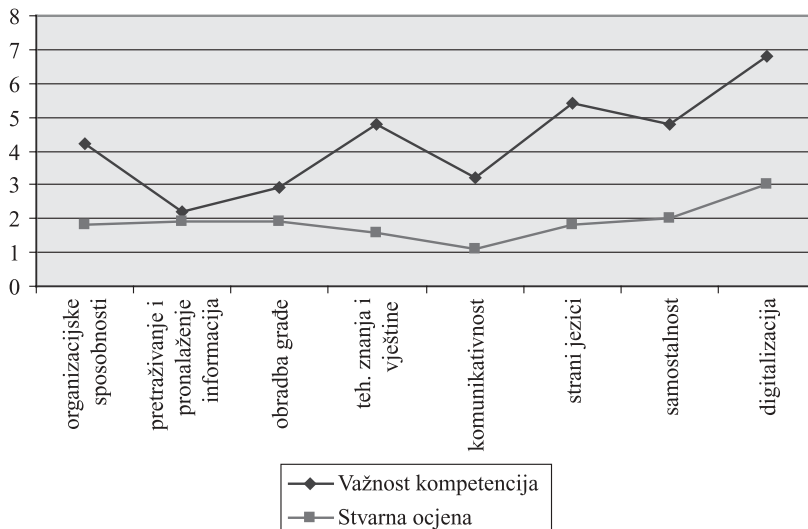
- tehnička znanja i vještine
- samostalnost.

³² Kod ovog dijela upitnika poslodavci svoje djelatnike ocjenjuju ocjenama 1-5 (pri tome je 1 najbolja, a 5 najlošija ocjena).

Slika 2. Narodne knjižnice - važnost kompetencija vs. stvarna ocjena djelatnika

Sljedeća slika prikazuje isti tip podataka, ali za visokoškolske knjižnice.

Slika 3. Visokoškolske knjižnice - važnost kompetencije vs. stvarna ocjena djelatnika

Kao što je vidljivo iz ovih grafičkih prikaza, i kod visokoškolskih knjižnica stvarne su ocjene bolje nego rang kompetencija po važnosti. Međutim, jedino su se vrijednosti za kompetenciju pretraživanje i pronalaženje informacija gotovo približile (i dodijeljena im važnost i stvarna ocjena djelatnika). Kod svih ostalih kompetencija primjećuje se veća razlika između važnosti kompetencije i stvarne ocjene). Statistički značajna razlika (pri razini signifikantnosti od 5 posto) primijećena je za sljedeće kompetencije:

- tehnička znanja i vještine
- komunikativnost
- strani jezici
- digitalizacija.

Nadalje, poslodavcima je postavljeno pitanje na temelju kojih mjerila odabiru buduće djelatnike i od njih je zatraženo da ocjenama od 1 do 5 ocijene važnost sljedećih opcija: dojam koji kandidat ostavlja na razgovoru za posao, ocjene, ugled fakulteta na kojem je studirao, preporuka nastavnika, mjesto prebivališta iz okoliše knjižnice, odrađena praksa u toj knjižnici i nešto drugo.

Kao što se može vidjeti, u odnosu na narodne knjižnice, visokoškolske knjižnice u pravilu daju veću važnost gotovo svim varijablama, osim mjesta prebivališta. Najveću važnost visokoškolske daju dojamu koji kandidat ostavi na razgovoru (4,3), a zatim preporuci nastavnika (4,2), te ocjenama (3,8). Mjesto prebivališta im je najmanje važno (2,2). Narodnim knjižnicama najvažniji je također dojam na razgovoru (4), a odmah iza toga slijedi upravo mjesto prebivališta (3,7) te preporuka nastavnika. Najmanju važnost polažu na ocjene (3,2) i ugled fakulteta na kojem je kandidat studirao (3,2).

Zadnje pitanje u upitniku odnosilo se na ocjenu zadovoljstva vještinama i znanjima djelatnika, bivših studenata Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta u Osijeku. Ravnatelji obiju vrsta knjižnica daju sličnu ocjenu: visokoškolske knjižnice nešto višu – 4,5, dok narodne daju ocjenu 4,4.

4. Rasprava

Rezultati prikupljeni ovim upitnikom daju uvid u zanimljive razlike u politici zapošljavanja i važnosti kompetencija za rad u narodnim odnosno visokoškolskim knjižnicama. Narodne knjižnice zapošljavaju u pravilu redovite studente odnosno diplomirane studente koje nalaze na tržištu rada (redoviti – 26 posto, izvanredni – 17 posto). Visokoškolske knjižnice, pak, zapošljavaju češće izvanredne studente (redoviti – 23 posto; izvanredni – 38 posto) što je u skladu s njihovim potrebama za predmetnim stručnjacima koje šalju na formalnu izobrazbu iz knjižnične i informacijske znanosti. A kako je Odsjek za informacijske znanosti pri upisivanju studenata na izvanredan studij knjižničarstva tražio i kopiju ugovora o radu (drugim riječima, studij su mogli upisati samo pristupnici koji su već radili u knjižnici i koje je zakon obvezao da u roku od 5 godina od potpisivanja ugovora završe formalnu izobrazbu iz knjižničarstva), to je značilo da na burzi rada nije bilo ne-

zaposlenih diplomiranih izvanrednih studenata knjižničarstva koji su studij knjižničarstva završili u Osijeku.

Ravnatelji narodnih i visokoškolskih knjižnica pridaju različitu važnost kompetencijama, iako, moramo naglasiti da su te razlike vrlo male. Ono što je malo zabrinjavajuće jest protuslovlje u važnosti koja se pridaje pojedinim kompetencijama i stvarnim ocjenama djelatnika. Kod narodnih knjižnica trima najpoželjnijim kompetencijama smatraju se: komunikativnost, pretraživanje i pronalaženje informacija te obradba građe. Međutim, među tri najbolje ocijenjene kompetencije pronalazimo samo pretraživanje i pronalaženje informacija (ostale dvije su tehnička znanja i vještine i organizacijske sposobnosti). Tri najlošije ocijenjene kompetencije za narodne knjižnice su digitalizacija građe, poznavanje stranih jezika i samostalnost u radu. To znači da su ostale dvije kompetencije kojima se pridaje važnost negdje na sredini ljestvice.

Za visokoškolske knjižnice, tri najvažnije kompetencije su pretraživanje i pronalaženje informacija, obradba građe i komunikativnost. Komunikativnost se nalazi među tri najbolje ocijenjene kompetencije (ostale su tehnička znanja i vještine, organizacijske sposobnosti te poznavanje stranih jezika). Problematično je međutim što se pretraživanje i pronalaženje informacija te obradba građe nalaze među kompetencijama s tri najlošije ocjene (ostale su digitalizacija i samostalnost u radu).

Kod zapošljavanja, visokoškolske i narodne knjižnice vode se različitim mjerilima. Visokoškolske knjižnice u pravilu pri odabiru novih djelatnika više pozornosti posvećuju njihovim kompetencijama i kvaliteti (tri mjerila s najvećom važnošću jesu dojam na razgovoru, preporuka nastavnika i ocjene). Iako prva dva mjerila mogu biti subjektivna, u kombinaciji s trećim, ocjenama, voditelji visokoškolskih knjižnica u boljem su položaju odabrati kvalitetnoga budućeg djelatnika. S druge strane, ravnatelji narodnih knjižnica, osim dojma na razgovoru, pozornost pridaju mjestu prebivališta i tek onda preporuci nastavnika. I dok su dojam i preporuka, kao što je već napomenuto, subjektivne, iako nikako zanemarive veličine, treće mjerilo odabira – mjesto prebivališta, apsolutno ništa ne govori o kvaliteti budućeg djelatnika. Zanimljivo je da ravnatelji ni jednog tipa knjižnica ne pridaju veliku važnost mjerilu odrađene prakse u njihovoj knjižnici, a upravo to, po našem mišljenju, mogao bi biti dobar pokazatelj kvalitete i vrijednosti mogućeg djelatnika, budući da su ga poslodavci imali prigode upoznati i u svojoj radnoj sredini.

5. Zaključak

Ovaj članak daje prikaz rezultata istraživanja mišljenja poslodavaca o kompetencijama svojih djelatnika, diplomiranih knjižničara Odsjeka za informacijske znanosti u Osijeku, provedenog u sklopu jednogodišnjeg projekta “Sustavni pristup uvođenju ishoda učenja u obrazovanje studenata na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku” (SUPER UNIOS) pokrenutog 2008. godine. Poslodavci su u ovom slučaju bili ravnatelji narodnih knjižnica osam hrvatskih županija:

Koprivničko-križevačke, Bjelovarsko-bilogorske, Sisačko-moslavačke, Vukovarsko-srijemske, Osječko-baranjske, Brodsko-posavske, Požeško-slavonske te Virovitičko-podravske županije, i voditelji visokoškolskih knjižnica Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, a mišljenje su davali o svojim djelatnicima, bivšim studentima Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta u Osijeku.

Istraživanjem se utvrdilo da nema velikih odstupanja u mišljenjima poslodavaca u pogledu vrste knjižnice. To je vidljivo u njihovoj ocjeni zadovoljstva svojim djelatnicima, bivšim studentima Odsjeka jer daju gotovo identične ocjene (narodne: 4,4; visokoškolske: 4,5; najčešće birana ocjena kod oba tipa: 5).

Međutim, visokoškolske knjižnice općenito daju bolje ocjene svojim djelatnicima (za sve kompetencije osim za pretraživanje i pronalaženje informacija), što se može objasniti pažljivijom politikom zapošljavanja gdje se više pozornosti posvećuje znanjima i vještinama kandidata, a manje formalnim uvjetima kao što je mjesto prebivališta koje ne govori ništa o kvaliteti budućeg djelatnika.

Općenito uzevši, možemo zaključiti da su poslodavci u pravilu zadovoljni ishodima učenja budući da su svojim djelatnicima dali tako visoku ocjenu, međutim, postoje područja na kojima treba poraditi tako da bi ocjena i stupanj zadovoljstva bili maksimalni.

Uočeno je da postoje kompetencije koje poslodavci iznimno visoko vrednuju, a na koja Odsjek nije stavio dovoljan naglasak u svome programu. Isto tako, postoje kompetencije koje su poslodavcima nisko na ljestvici prvenstava (primjerice tehnička znanja i vještine), na koje je Odsjek stavio veći naglasak. I za narodne i za visokoškolske knjižnice tri najpoželjnije kompetencije djelatnika su iste, razlikuju se samo po redoslijedu važnosti. Najvažnija kompetencija za narodne knjižnice je komunikativnost, za visokoškolske je pretraživanje i pronalaženje informacija, a treća najpoželjnija kompetencija je još obradba informacija. Kod ocjenjivanja kompetencija svojih djelatnika, a bivših studenata Odsjeka, narodne knjižnice daju visoku ocjenu pretraživanju i pronalaženju informacija, dok su visokoškolske knjižnice kritičnije i ta je kompetencija među četiri najlošije ocijenjene kompetencije u uzorku. Smatramo da je razlog ovomu različita priroda informacijskih potreba korisnika koji dolaze u knjižnice ovih dvaju tipova. Korisnici visokoškolskih knjižnica zahtjevniji su u svojim informacijskim potrebama i zahtjevima i zahtijevaju višu razinu znanja i spretnosti pri pretraživanju, ali i dobro poznavanje predmetnog područja i specijaliziranih baza podataka.

Zanimljivo je da su znanja i vještine digitalizacije kod oba tipa knjižnica stavljena na posljednje mjesto po važnosti, a dobila su i najnižu ocjenu kod ocjenjivanja djelatnika. Premda bi se to moglo interpretirati kao kompetencija koju poslodavci ne trebaju, a Odsjek ju ni ne razvija pa stoga nema pogrešno utrošenog napora i energije, ova bi interpretacija bila pogrešna. To što je knjižnicama ta kompetencija malo važna govori u prilog tomu da naše knjižnice još nisu razvile svijest o potrebi pokretanja projekata digitalizacije, posebice njihove važnosti za očuvanje pisane baštine. S druge strane, niska ocjena djelatnika može se objasniti činjenicom da su ti studenti studij završili po tzv. 'starom programu', odnosno

prije pokretanja Bolonjskog procesa. Stari je program bio vrlo tradicionalan i u njemu su tehnička znanja, a posebice znanja iz digitalizacije, bila u drugom planu. Novi, temeljito revidiran Bolonjski program studija informatologije³³ daje veći naglasak upravo na kompetencije koje su ovdje istaknute kao najpoželjnije: komunikativnost, pretraživanje i pronalaženje informacija, obrada građe, ali i na tehnička znanja i vještine i znanja digitalizacije.

Poželjno je stoga ovo istraživanje ponoviti za nekoliko godina kada se počnu zapošljavati prvi 'Bolonjski' studenti te prikupiti mišljenja poslodavaca i na temelju njih izvršiti korekcije u programu, ukoliko se za to pokaže potreba.

LITERATURA

Abilene Christian University. Adams Center [citirano: 2009-10-22]. Dostupno na: <http://www.acu.edu/academics/adamscenter/resources/coursedev/syllabus/verbs.html>.

Agencija za znanost i visoko obrazovanje [citirano: 2008-08-21]. Dostupno na: www.azvo.hr.

Assesment of learning outcomes in engineering conference 2008. [citirano: 2009-10-22]. Dostupno na: <http://www.aloe.ac.uk/index.php/conference-2008/>.

Bourner, Tom. Teaching methods for learning outcomes [citirano: 2008-12-19]. // *Education + Training* 39, 9(1997), 344-348. Dostupno na: http://www.emeraldinsight.com_In-sight_ViewContentServlet_FileName=_published_emeraldfulltextarticle_pdf_0040390903.pdf.

CEDEFOP : European Centre for the Development of Vocational Training [citirano: 2009-10-22]. Dostupno na: <http://www.cedefop.europa.eu/etv/News/Default.asp?idnews=2439>.

Center of accreditation and quality assurance of the Swiss Universities [citirano: 2009-10-22]. Dostupno na: <http://www.oaq.ch/pub/en/documents/Booklet.pdf>.

European Comission Directorate-General for Education and Culture. Implementation of Education and training 2010 work programme: Key competences for lifelong learning: a european reference framework [citirano: 2008-12-19]. Dostupno na: <http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/basicframe.pdf>.

European Comission Education and Training. A single umbrella for education and training programmes [citirano: 2008-12-19]. Dostupno na: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme/doc78_en.htm.

Lisbon Declaration [citirano: 2009-01-10]. Dostupno na: http://www.eua.be/fileadmin/user_upload/files/Lisbon_Convention/Lisbon_Declaration.pdf.

Lončar-Vicković, Sanja. Sustavni pristup uvođenju ishoda učenja u obrazovanje studenata na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, SUPER UNIOS [citirano: 2009-10-22]. // *Glasnik Nacionalne zaklade za znanost, visoko školstvo i tehnološki razvoj RH*

³³ S reformom programa došlo je i do promjene naziva. Od ak. god. 2005./2006. Odsjek za informacijske studije nudi studij informatologije koji priprema studente za rad u svim informacijskim ustanovama (poput knjižnica, arhiva, muzeja, ali i banaka, filmskih arhiva i sl.).

3, 9(2008), 2. Dostupno na: <http://www.mefos.hr/cms/mefos/hr/znanost/glasnik/2008/mainColumnParagraphs/01/document/NZZ-glasnik-2008-09.pdf>.

Nacionalno vijeće za visoko obrazovanje [citirano: 2008-08-21]. Dostupno na: <http://www.nvvo.hr/index.php?id=10>.

Opis projekta SUPER UNIOS [citirano: 2008-12-19]. Dostupno na: <http://www.unios.hr/kvaliteta/superunios.html>.

Otter, S. Learning Outcomes in Higher Education. // Outcomes, learning and the curriculum : implications for NVQ's, GNVQ's and other qualifications / John Burke, ed. London : Falmer Press, 1995. Str. 273-284.

Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja: 2005. – 2010. / Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. Zagreb : Ministarstvo, 2005.

Shepard, Kerry. Higher education for sustainability : seeking affective learning outcomes [citirano: 2008-12-19]. // International Journal of Sustainability in Higher Education 9, 1(2008), 87-98. Dostupno na: http://www.emeraldinsight.com_Insight_ViewContentServlet_Filename=_published_emeraldfulltextarticle_pdf_2490090106.pdf.

Standards and Guidelines for quality Assurance in European Higher Education Area [citirano: 2008-08-21]. Dostupno na: http://www.bologna-bergen2005.no/Docs/00-Main_doc/050221_ENQA_report.pdf.

Svanström, Magdalena; Francisco J. Lozano-García.; Debra Rowe. Learning outcomes for sustainable development in higher education [citirano: 2008-12-19]. // International Journal of Sustainability in Higher Education 9, 3(2008), 339-351. Dostupno na: http://www.emeraldinsight.com_Insight_ViewContentServlet_Filename=_published_emeraldfulltextarticle_pdf_2490090309.pdf.

Tagg, John. Learning outcomes and the development of expertise [citirano: 2008-12-19]. // On the Horizon 12, 2(2007), 89-98. Dostupno na: http://www.emeraldinsight.com_Insight_ViewContentServlet_Filename=_published_emeraldfulltextarticle_pdf_2740150204.pdf.

UCE Birmingham Staff and Student Development Department. Guide to learn outcomes [citirano: 2008-12-19]. Dostupno na: <http://www.ssdd.uce.ac.uk/outcomes>.